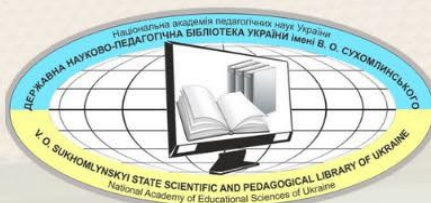


НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ, ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ВІДДІЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА БІОГРАФІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ВИХОВАННЯ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
УМАНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ Й ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ІМЕНІ
ПРОФЕСОРА Є. ПЕТУХОВА ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ



ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ З ІСТОРІЇ ОСВІТИ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

**«ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА
ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ:
ІДЕЇ, КОНЦЕПЦІЇ, ПРАКТИКИ»**

13 травня 2024 року

м. Київ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ,
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО



Педагогічна біографіка
про національно-патріотичне виховання
дітей і молоді: ідеї, концепції, практики

Збірник матеріалів

IX Всеукраїнської науково-практичної конференції

з історії освіти з міжнародною участю

13 травня 2024 року

Вінниця
ТВОРИ
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського,
протокол № 6 від 27 травня 2024 р.*

Редакційна колегія:

Березівська Л. Д. (голова редколегії, науковий редактор), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Міхно О. П., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Антонець Н. Б., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Середа Х. В., науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Рецензенти:

Кірдан О. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Пономаренко Л. О., кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

П 24

Педагогічна біографіка про національно-патріотичне виховання дітей і молоді: ідеї, концепції, практики : зб. матеріалів ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. участю, 13 трав. 2024 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол., наук. ред.), Міхно О. П., Антонець Н. Б. ; літ. ред. Бойко О. А. ; бібліогр. ред. Демида Є. Ф. ; техн. ред. Середа Х. В.]. – Вінниця : ТВОРИ, 2024. – 180 с.

Збірник містить тези виступів учасників ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції з історії освіти з міжнародною участю «Педагогічна біографіка про національно-патріотичне виховання дітей і молоді: ідеї, концепції, практики», проведеної у рамках Всеукраїнського фестивалю науки – 2024. Конференція відбулася в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 13 травня 2024 р.

Редколегія не несе відповідальності за зміст публікацій. Відповідальність за зміст та стилістику публікацій несе автор.

ISBN 978-617-558-083-7

УДК 37.015:929]:[37.035:172.15]:005.745(477:100)(082)

DOI 10.33407/lib.NAES.741174

© Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, 2024

**NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY OF EDUCATION,
GENERAL AND PRESCHOOL PEDAGOGY
V. SUKHOMLYNSKYI STATE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL
LIBRARY OF UKRAINE**



**Pedagogical biography on the national-patriotic education
of children and youth: ideas, concepts, practices**

*Collection of materials
IX All-Ukrainian scientific and practical conference
on the history of education with the international participation*

May 13, 2024

Vinnytsia
TVORY
2024

UDC 37.015:929]:[37.035:172.15]:005.745(477:100)(082)

*Recommended for publication
by the Academic Council of V. Sukhomlynskyi State
Scientific and Pedagogical Library of Ukraine
protocol № 6 dated May 27, 2024*

Editorial Board:

Berezivska L. D. (*Head of the Editorial Board, scientific editor*), Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Director of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Mikhno O. P., Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Antonets N. B., Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Sereda Kh. V., Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Reviewers:

Kirdan O. L., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of of pedagogy and educational management of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University;

Ponomarenko L. O., PhD (Social Communication Studies), Head the Department of Scientific and Document Support, Sociocultural Activity and International Contacts of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Pedagogical biography on the national-patriotic education of children and youth: ideas, concepts, practices : coll. of materials of IX All-Ukrainian sci. and practical conf. on the history of education with the intern. participation, May 13, 2024, Kyiv / NAES of Ukraine, Dep. of Philosophy of Education, General and Preschool Pedagogy, V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine ; [ed. board: Berezivska L. D. (head of the ed. board and sci. ed.), Mikhno O. P., Antonets N. B. ; lit. ed. Boiko O. A. ; bibliogr. ed. Demyda Ye. F. ; techn. ed. Sereda Kh. V.]. – Vinnytsia : TVORY, 2024. – 180 p.

The collection contains abstracts of speeches of participants of the IXth All-Ukrainian scientific and practical conference on the History of education with the international participation Pedagogical biography on the national-patriotic education of children and youth: ideas, concepts, practices, held within the All-Ukrainian Festival of Science – 2024, which took place at V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine on May 13, 2024.

The editorial board is not responsible for the content of publications. The author is responsible for the content and style of the publications.

ISBN 978-617-558-083-7
DOI 10.33407/lib.NAES.741174

UDC 37.015:929]:[37.035:172.15]:005.745(477:100)(082)

© V. Sukhomlynskyi State Scientific
and Educational Library of Ukraine, 2024

ЗМІСТ

Г. А. АЛЕКСАНДРОВА

О. М. БОДЯНСЬКИЙ І М. І. СТОРОЖЕНКО: КОМУНІКАЦІЯ ПЕДАГОГА І СТУДЕНТА..... 9

Л. Д. БЕРЕЗІВСЬКА

ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917–1921) КРИЗЬ ПРИЗМУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ: БІОГРАФІЇ, ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ..... 11

G. A. BELTRÁN, E. A. ZHIZHKO, M. BELTRÁN-SAUCEDO

NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF CHILDREN AND YOUTH IN MEXICO: MAIN FEATURES..... 14

Н. І. БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ У РЕЦЕПЦІЇ ПЕДАГОГІВ МИНУЛОГО..... 18

Т. Л. ГАВРИЛЕНКО

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЯК ЦЕНТР ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ-БІЖЕНЦІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... 20

В. М. HOVLAND

SCHOOL HISTORY: PERIODS OF CHANGE AND REFIGURATION OF THE GRAND NARRATIVE 24

Н. П. ДІЧЕК

ПІДХОДИ ДО БІОГРАФІЧНИХ СТУДІЙ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ГУМАНІТАРИСТИЦІ: ПОГЛЯД ІЗ СЬОГОДЕННЯ..... 31

О. О. ДРАЧ

СІМ'Я VS РОБОТА: ГЕНДЕРНІ УЯВЛЕННЯ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАМІЖНЬОЇ ОСВІТЯНКИ ПОЧАТКУ 20 ст.....35

А. А. ЗАГОРОДНЯ

СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ІДЕЇ У ЕСТЕТИЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ В. СІМОВИЧА 37

І. В. ЗАЙЧЕНКО

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ Г. Г. ВАЩЕНКА (1878–1967)..... 40

С. В. ЗАХАРІН

ОСВІТА СЬОГОДЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІШАНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 44

Н. А. КАЛІНІЧЕНКО

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ШКОЛІ ВАСИЛЯ КАЮКОВА..... 46

Н. М. КОЛЯДА

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА 49

Т. Д. КОЧУБЕЙ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ СПАДКУ ВОЛОДИМИРА ГРИГОРОВИЧА КУЗЯ (1938–2018)..... 52

О. О. КРАВЧЕНКО

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ..... 55

О. П. МІХНО

ЕПІСТЕМОЛОГІЧНА ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДНИК ДЕКОЛОНІАЛЬНОГО ПІДХОДУ В

УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ БІОГРАФІСТИЦІ.....	58
<i>О. Б. ПЕТРЕНКО</i>	
ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ	61
<i>В. І. ПОПИК</i>	
РОЛЬ БІОГРАФІКИ В УТВЕРДЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	64
<i>О. К. ПРОНІКОВ</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ С. Х. ЧАВДАРОВА	67
<i>Г. П. ПУСТОВІТ</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНІ ПРОЄКТИ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ PhD В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	70
<i>С. З. РОМАНЮК</i>	
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ДОБИ	73
<i>О. В. СУХОМЛИНСЬКА</i>	
ПРО ПОНЯТТЯ «НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ» ЯК СКЛАДНИК СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ.....	76
<i>Т. В. ЯНЧЕНКО</i>	
ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ «ЕТНОПЕДАГОГІКИ».....	79
<i>Н. Б. АНТОНЕЦЬ</i>	
УКРАЇНСЬКА КНИГА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ НА РУБЕЖІ XIX ТА XX СТОЛІТЬ.....	82
<i>Л. М. БАЛІКА</i>	
ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	84
<i>О. Д. ВОРОЩУК</i>	
БОГДАН СТУПАРИК ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ	87
<i>О. М. ГЕРАСИМЧУК</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНІ ІДЕЇ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО.....	90
<i>О. В. ГРИНЬ</i>	
БІОГРАФІЧНІ НАРАТИВИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ.....	93
<i>А. П. ДУРДАС</i>	
СВІТОГЛЯД ТА ІДЕЇ ІТАЛІЙСЬКОЇ ПЕДАГОГІНИ М. МОНТЕССОРІ (1870–1952).....	97
<i>І. Г. ДУТЧАК</i>	
ВАСИЛЬ СІМОВИЧ І ЙОГО ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНА СПАДЩИНА В УКРАЇНСЬКОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРОСТОРІ	100
<i>Г. І. ЛЕМКО</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У ПОГЛЯДАХ МИРОСЛАВА СТЕЛЬМАХОВИЧА	1032

Н. І. ЛЮБОВЕЦЬ	
СПОГАДИ У ПЕРІОД ВІЙНИ ЯК РЕСУРС КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВ: ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ПРАКТИКИ	105
Н. П. МАРЧЕНКО	
КНИГИ-ЖИТТЄПИСИ ДЛЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ РОКІВ ВІЙНИ (2014–2024)	108
В. В. ОЛІЙНИК	
СОФІЯ РУСОВА (1856–1940) ПРО НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ.....	111
В. В. ПАТИК	
ОСОБОВИЙ АРХІВНИЙ ФОНД ІСТОРИКА ТА ПЕДАГОГА МИХАЙЛА ІВАНОВИЧА ЛІЛЕСВА.....	114
І. Ф. ПЕТРЕНКО	
ПРАКТИКА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА РІВНЕНЩИНІ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ «ОБЛАСНОЇ ЦІЛЬОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 2021–2025 РОКИ».....	116
О. В. ПЛЮЩИК	
РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ БІОГРАМ/БІОГРАФІЙ/НАРАТИВІВ ЗАХИСНИКІВ УКРАЇНИ: КОНТЕНТ-СТРАТЕГІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ БІБЛІОТЕК	119
І. В. ПОЛИЩУК	
ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ Т. Д. ДЕМ'ЯНЮК: БІБЛОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ	122
Л. О. ПОНОМАРЕНКО	
ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ «КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ».....	124
Л. В. СУХОМЛИНСЬКА	
ХУДОЖНІ ТВОРИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	127
Л. В. ТКАЧУК	
АНАТОЛІЙ ПОГРІБНИЙ: «ЗАХОТІТИ – І БУТИ УКРАЇНЦЯМИ»	130
М. М. ТКАЧУК	
ТАРАС ШЕВЧЕНКО – ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ.....	133
О. І. ШАЛАК	
АНАТОЛІЙ СВИДНИЦЬКИЙ (1834–1871) ЯК ПЕДАГОГ: ДЖЕРЕЛА ДО РЕКОНСТРУКЦІЇ БІОГРАФІЇ	1385
С. М. ШЕВЧЕНКО	
ОСВІТНІ ТА ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІ ПОГЛЯДИ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА.....	138
Н. О. ЯКОБЧУК	
АВГУСТИН ВОЛОШИН: ЖИТТЯ ЯК ПРИКЛАД ПАТРІОТИЗМУ.....	141
А. О. БАЄНКО	
ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЗА МЕТОДОМ МАРІЇ МОНТЕССОРІ (З ВЛАСНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ).....	144
О. А. БОЙКО	
ЯКІВ ЧЕПІГА (1875–1938) ПРО РІДНУ МОВУ – ЖИВИЛЬНИЙ ҐРУНТ ДЛЯ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНЦЯ-ПАТРІОТА	1487
В. В. БОНДАРЕНКО	
ВПЛИВ ЧИТАНОК ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ	

СВІДОМОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛЯРІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ З ФОНДІВ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ).....	150
<i>О. В. ВИШНЯК</i>	
ПРО ДИСЕРТАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО З ПИТАНЬ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ.....	152
<i>Є. Ф. ДЕМИДА</i>	
ІВАН СТЕШЕНКО (1873–1918) ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»)....	154
<i>Т. М. ДЕРЕВ'ЯНКО</i>	
РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ.....	157
<i>Т. О. ЗОЛОТАРЕНКО</i>	
БІОГРАФІЧНІ ОНЛАЙН-ПРОЄКТИ: ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ.....	15959
<i>А. П. МИРОНЕНКО</i>	
ПЕРСОНАЛІЯ ОЛЕНИ ТРЕБИНСЬКОЇ (1885–1967 рр.) В КОНТЕКСТІ ОСМИСЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ ЖІНКИ В УКРАЇНІ МОДЕРНОЇ ДОБИ.....	162
<i>Т. С. ПАВЛЕНКО</i>	
О. Р. МАЗУРКЕВИЧ (1913–1995) ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ: ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЕЛЕКТРОННОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»)....	164
<i>М. В. САМОЙЛЕНКО</i>	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ С. М. ВАКУЛИШИНА.....	167
<i>Х. В. СЕРЕДА</i>	
ІДЕЇ ПРО НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРАЦЯХ МИРОСЛАВА СТЕЛЬМАХОВИЧА (1934–1998).....	172
<i>Н. В. ЧАЛА</i>	
«ЛИСТИ ДО СИНА» В. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ.....	174
Відомості про авторів	177

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Анотація. Наголошено, що основною метою виховної роботи в Рівненському державному гуманітарному університеті є виховання соціально активної особистості, інтелектуально розвиненого, духовно і морально зрілого педагога зі сформованою національною самосвідомістю, патріота з активною громадянською позицією, громадського діяча, волонтера. Окреслено нормативно-правову базу національно-патріотичного виховання дітей і молоді; схарактеризовано специфіку національно-патріотичного виховання здобувачів вищої педагогічної освіти, проаналізовано змістове наповнення національно-патріотичного виховання в РДГУ в умовах війни, виокремлено основні форми національно-патріотичного виховання в університеті. Зосереджено увагу на волонтерській діяльності здобувачів вищої педагогічної освіти.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, здобувачі вищої педагогічної освіти, університет, форми національно-патріотичного виховання, волонтерська діяльність.

Повномасштабна війна, розв'язана росією проти нашої держави надзвичайно актуалізувала питання національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Особливо важливим вважаємо здійснення такої роботи у закладах вищої педагогічної освіти, які готують майбутніх педагогів. Національно-патріотичне виховання в Рівненському державному гуманітарному університеті здійснюємо відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (2015); Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2019); Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022) Листа МОН щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н.р. [6; 2; 7; 5].

Метою виховної діяльності в університеті є виховання свідомого громадянина, патріота своєї держави та формування у майбутніх педагогів духовності, моральної зрілості, національної самосвідомості, соціальної активності. Практично кожен здобувач вищої освіти має можливість вільного вибору виду громадської діяльності, а національно-патріотична, громадянська самосвідомість є тією особливою якістю особистості, яка дає можливість кожному почувати себе здатним до участі в суспільному процесі, самостійно знаходити міру своєї громадянської самореалізації. Приміром, через включення здобувачів у роботу Регіонального комплексного

науково-методичного центру інноваційних технологій освітнього процесу РДГУ, який функціонує на базі кафедри теорії і методики виховання.

Система національно-патріотичного виховання включає: знання нормативно-правової бази, змістового, технологічного аспектів цього напрямку виховання, яке забезпечуємо під час викладання дисципліни «Теорія і методика виховання» в усіх освітньо-професійних програмах педагогічного спрямування; активну роботу національно-патріотичного спрямування в позааудиторний час, під час різноманітних видів практик, волонтерської діяльності й ін.

Інформування про виховну роботу на педагогічному факультеті відображається на сайтах університету, кафедр та на сторінках кафедр та факультетів у Facebook та Instagram [4; 3].

В університеті щороку проводяться Дні української писемності та мови, написання Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності, Дні рідної мови, літературно-музичні вечори до дня народження Григорія Сковороди, Лесі Українки, Тараса Шевченка, Ліни Костенко, Василя Сухомлинського й ін.

Здобувачі вищої освіти університету активно долучаються до молодіжних форумів, де вони об'єднуються навколо ідей державотворення, обмінюються досвідом щодо подолання наявних проблем в сучасному українському молодіжному рухові, спілкуються з військовою молоддю, медійними особами, однодумцями; розширюють коло знайомств, обмінюються досвідом та ідеями з питань реінтеграції військових, волонтерської діяльності та студентського самоврядування. Наприклад, долучалися до мирної акції «Революція на грані», були учасниками Молодіжного форуму «Незламна молодь нескореної країни» та ін. [1].

В університеті масовим став волонтерський рух, позаяк саме волонтерство є одним з найбільш ефективних засобів прояву соціальної активності, що представляє широке коло можливостей для самореалізації здобувачів вищої освіти у різних сферах життя. Включення юнаків і юнок у волонтерську діяльність дає змогу створювати можливості для соціально-активної молоді здобути певні життєві навички, знайти підтримку та відчутти свою затребуваність у суспільстві, реалізувати свій потенціал, сформувати здоровий та ефективний життєвий стиль.

У межах діяльності Волонтерського центру «Від серця до серця» майбутні педагоги організують благодійні проекти, беруть участь у благодійних акціях зі збору коштів для потреб ЗСУ («Миколайчики дітям героїв», «Стань пікселем Перемоги», «Мій лимон для ЗСУ», «Енергетичний батончик для ЗСУ»), організують збір пластикових кришечок, які передають Благодійному фонду «Лелекера – Lelecare» для подальшої передачі їх переробнику та закупівлі за виручені кошти турнікетів СІЧ для захисників України; організують збір гуманітарної допомоги, ліків, продуктових наборів, речей, для подальшого відправлення для ЗСУ; пишуть листи воїнам, які лікуються й проходять реабілітацію в закладах області; проводять виховні заходи для внутрішньо переміщених дітей й ін.

Також здобувачі під керівництвом волонтерів Марини Шумарової та Ірини Оксенчук постійно долучаються до плетіння кікімор маскувальних для розвідки та маскувальних сіток, які прикривають техніку наших захисників.

Викладачі, куратори академічних груп активно підтримують здобувачів вищої освіти.

Отже, війна, розв'язана росією проти України спричинила специфіку виховної роботи в РДГУ, яка виявляється не лише у її змістовому наповненні, але й в упровадженні таких форм й методів роботи, які формують національну самосвідомість юнака, юнки, патріотичну позицію майбутнього педагога, громадську активність студентської молоді, враховуючи потреби країни й безпекові аспекти організації освітнього простору закладу вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Здобувачі РДГУ долучилися до Молодіжного форуму «Незламна молодь нескореної країни» / Пед. ф-т РДГУ. *Facebook*. Рівне, 2023. URL: <https://www.facebook.com/61551904678801/videos/329070339736097/> (дата звернення: 03.04.2024).
2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : затв. наказом МОН України від 6 черв. 2022 р. № 527. *ZakonOnline* : юрид. портал. Київ, 2022. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/506238_736214 (дата звернення: 03.04.2024).
3. Педагогічний факультет РДГУ. *Instagram*. Рівне, 2024. URL: https://www.instagram.com/pedfak_rdgu?igshid=MTNiYzNiMzkwZA (дата звернення: 03.04.2024).
4. Педагогічний факультет РДГУ. *Facebook*. Рівне, 2024. URL: https://www.facebook.com/pedagogicnij.fakul.tet.rdgu?locale=uk_UA (дата звернення: 03.04.2024).
5. Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді : Указ Президента України від 12 черв. 2015 р. № 334/2015. *Законодавство України* : база даних / Верхов. Рада України. Київ, 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/2015#Text> (дата звернення: 03.04.2024).
6. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13 груд. 2022 р. № 2834-IX. *Законодавство України* : база даних / Верхов. Рада України. Київ, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 03.04.2024).
7. Щодо організації виховного процесу в закладах освіти у 2022/2023 н. р. : лист МОН України від 10 серп. 2022 р. № 1/9105-22. *Міністерство освіти і науки України* : офіц. сайт. Київ, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-vihovnogo-procesu-v-zakladah-osviti-u-20222023-n-r> (дата звернення: 03.04.2024).

UDC 378.035:172.15](477.81-25)"364"+378.6:7/9](477.81-25)RSHU

O. B. PETRENKO

ORCID ID: 0000-0001-6906-3542

Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor,

Head of the Department of Theory and Methods of Education,

Rivne State University for the Humanities, Rivne

e-mail: oksana.petrenko@rshu.edu.ua

PECULIARITIES OF NATIONAL- PATRIOTIC EDUCATION OF APPLICANTS FOR HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF RUSSIAN ARMED AGGRESSION

Abstract. The publication emphasizes that the main purpose of educational work in wartime at Rivne State University of the Humanities is to educate a socially active personality, an intellectually developed, spiritually and morally mature teacher with a formed national identity, a patriot with an active civic position, a public figure, a volunteer. The author outlines the regulatory framework for national-patriotic education of

children and youth; characterizes the specifics of national-patriotic education of higher pedagogical education students; analyzes the content of national-patriotic education at RSUH in the conditions of the war; identifies the main forms of national-patriotic education at the university. The attention is focused on the volunteer activity of students of higher pedagogical education.

Keywords: national-patriotic education, applicants for higher pedagogical education, university, forms of national-patriotic education, volunteer activity.

УДК 929(477)"364":[37.035:172.15]

В. І. ПОПИК

ORCID ID: 0000-0001-8746-1026

доктор історичних наук, професор,

член-кореспондент НАН України,

директор Інституту біографічних досліджень

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

e-mail: popyk@nbuv.gov.ua

РОЛЬ БІОГРАФІКИ В УТВЕРДЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. Дано характеристику головних завдань вітчизняної біографіки в умовах російсько-української війни. Наголошено на важливості зосередження зусиль дослідників та працівників інформаційно-бібліотечної сфери на розкритті засобами біографіки традицій консолідації та самоорганізації українського суспільства, його відпорності випробуванням, важливості збирання і поширення свідчень про війну, збереженні пам'яті про її героїв та жертв.

Ключові слова: протистояння російській агресії, пошанування пам'яті героїв і жертв війни, біографіка і подолання психологічних травм, збереження гуманістичних традицій українського суспільства.

Реалії війни гостро висувають на порядок денний питання щодо місця і ролі різних галузей вітчизняної соціогуманітаристики у забезпеченні патріотичної консолідації українського народу в його протистоянні російській агресії. В теоретичному плані важливо всебічно окреслити, а у практичному – реалізувати потенційні можливості і завдання у цій сфері біографіки, як важливого напрямку науки і культури, інформаційного ресурсу суспільства, напрацювати дієві методичні рекомендації для дослідників, видавців, освітян, бібліотекарів, працівників медіа, владних структур, громадських організацій.

В сучасних умовах завдання біографічної дослідницької та інформаційної роботи уявляються цілісним комплексом, який включає у себе обстоювання через здобуття та поширення біографічних знань ідей:

– нерозривної причетності наших співгромадян до Українського світу як національного організму і світового духовного феномену, історії і культури